

En handbok för Sveriges
fristäder inom ICORN

Fristad

KULTURRÅDET

Kulturrådet

Box 27215, 102 53 Stockholm

Besök: Borgvägen 1-5

Tel: 08 519 264 00

E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2022
ISBN 978-91-89748-00-2

kulturradet.se

Introduktion

Denna handbok riktar sig primärt till fristadskoordinatorer, tjänstepersoner och politiker i kommuner eller regioner som är medlemmar eller är intresserade av att vara fristad inom nätverket International Cities of Refuge Network (ICORN). Handboken ger konkreta råd och information om perioden före, under och efter tiden i fristaden. I varje kapitel finns en sammanfattande checklista samt aktuella webbsidor med mer information. Längst bak presenteras en ordlista över viktiga termer och begrepp som används i fristadsarbetet. Dessa är översatta till engelska för att underlätta kommunikationen med fristadskonstnären.

Handboken har två syften:

- Att ge övergripande information om vad det innebär att vara fristad och hur man blir fristad inom ICORN i Sverige.
- Att tillhandahålla relevant information som underlättar arbetet för fristäderna och den förestående fristadsperioden för fristadskonstnärerna.

Inom fristadsprogrammet kan man stöta på olika begrepp för konstnärer som söker skydd inom programmet inom områdena ord, musik, bild/form och scen/film: fristadsgäst, fristadsstipendiat, fristadsförfattare med mera. Denna handbok använder begreppet fristadskonstnär.

Fristadshandboken för svenska fristäder presenterades i sin ursprungliga version 2013 och har nu uppdaterats 2022. Denna version har tagits fram av den nationella samordnaren för Sveriges fristäder inom ICORN i samarbete med de svenska fristäderna, ICORN och Kulturrådet.

Innehållet i handboken bygger främst på erfarenheter från koordinatörer och fristadskonstnärer i de svenska fristäderna, ICORN:s sekretariat och information från berörda myndigheter som Migrationsverket och Skatteverket. Information har även hämtats från kulturorganisationer som stöttar fristadsprogrammet som Författarcentrum, Författarfonden, Illustratörcentrum, Konstnärerna, Konstfrämjandet, KRO, Scensverige, SKAP, Svenska PEN, Svenska Tecknare och Sveriges författarförbund. I slutet av handboken finns en längre beskrivande lista av kulturaktörer som kan vara av intresse för fristäder och fristadskonstnärer.

Berörda parter har haft möjlighet att före publicering lämna synpunkter på innehållet i handboken. Dokumentet uppdateras vid behov.

För frågor kring handboken och för kontakt med representanter för Sveriges fristäder, fristadskonstnärer, intresseorganisationer samt

myndigheter hänvisas till Kulturrådet och den nationella samordnaren för Sverige fristäder inom ICORN.

För frågor kring fristadsprogrammet ICORN, kan ICORN:s sekretariat i Stavanger, Norge, kontaktas.

På ICORN:s webbplats finns mer utförlig information anpassat för fristadsmedlemmarna, potentiella och nuvarande fristadskonstnärer, press och andra intresserade av ICORN:
www.icorn.org

För en lista på svenska fristäder och mer information om Kulturrådets projektbidrag för fristadskonstnärer, besök Kulturrådets webbplats: www.kulturradet.se/fristad

Innehåll

Kulturrådets uppdrag	4
Fristadsprogrammet ICORN.....	6
Att vara fristad.....	13
Inför fristadskonstnärens ankomst.....	19
Under fristadsperioden.....	26
Inför avslut av fristadsperioden.....	33
Säkerhet och sekretess	39
Nätverk i Sverige	46
Ordlista.....	52

Kulturrådets uppdrag

När det fria ordet hotas, hotas en av grundpelarna i vår demokrati. Genom att stå upp för yttrandefriheten och den konstnärliga friheten, står vi upp för det som bygger vårt samhälle. Yttrandefriheten är också grunden för den nationella kulturpolitiken.

Kulturrådet har i uppdrag av regeringen att verka för fler fristäder för förföljda konstnärer samt för en utveckling av fristadsprogrammet i Sverige.

Kulturrådet ska även främja uppmärksamhet kring fristadsfrågor och verka för att de fristadskonstnärer som finns i Sverige ska få ökad möjlighet att bli en del av offentligheten. Uppdraget ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter och organisationer i det civila samhället samt med kommuner och landsting.

Kulturrådet delar årligen ut projektbidrag för kostnader i anslutning till inbjuden fristadskonstnärers vistelse i Sverige. Projektbidraget kan sökas för:

- projekt som ökar konstnärens möjlighet att ta del av och delta i den konstnärliga och kulturella offentligheten; debatter, seminarier, uppläsningar, möten och andra publika evenemang,
- översättning av fristadskonstnärers verk inför evenemang eller publicering i bok-, tidnings- eller tidskriftsform,
- verksamhet som stödjer den inbjudna fristadskonstnärers eget skapande,
- insatser som främjar fristadskonstnärers deltagande i konstnärliga och sociala sammanhang.

Kulturrådet finansierar även tjänsten för nationell samordnare av fristadsprogrammet i Sverige.

ICORN:s årliga internationella nätverksmöte är en viktig mötesplats för fristadskonstnärer, fristäder och samarbetspartners. Bild från nätverksmötet i Gdansk, 2022. Yasmine El Baramawy framträdde under invigningen. Foto: ICORN.

Fristadsprogrammet ICORN

ICORN är en internationell medlemsorganisation av städer, kommuner eller regioner som vill värna och arbeta för yttrandefrihet och konstnärlig frihet. Fristäderna ger temporärt skydd genom residens för förföljda författare, journalister, musiker, bloggare, akademiker, fotografer, curatorer, konstnärer, skådespelare, regissörer med flera.

Fristadsprogrammet skiljer sig från andra konstnärliga residensprogram så tillvida att det viktigaste kriteriet vid urval inte är konstnärliga meriter, utan behovet av att komma i säkerhet och/eller att få sin röst hörd och sina verk publicerade. I regel handlar det om att flytta en yrkesverksam författare eller annan konstnär från en farlig situation där hen genom sitt arbete riskerar att bli förföljd, hotad eller fängslad.

En viktig uppgift för fristaden är att ge arbetsro, kollegial och social gemenskap och möjlighet till självständigt arbete fritt från påtryckningar och trakasserier. Det är upp till fristadskonstnären själv att avgöra om hen vill vara en offentlig person. Fristaden kan inte ställa några krav på motprestationer från fristadskonstnären – som framträdanden, workshops, möten med journalister eller politiker. Det är konstnärens trygghet, säkerhet, behov och önskemål som står i första rummet.

Organisationen ICORN

ICORN:s styrelse består av medlemmar från sex fristäder, med olika nationaliteter och erfarenheter och kompetenser som representerar ICORN:s värderingar. Medlemmarna i styrelsen väljs på fyra år.

ICORN:s sekretariat ligger i Stavanger, Norge. Medarbetarna på kontoret har många års erfarenhet av att etablera fristäder och få fristadskonstnärer i säkerhet. Det är sekretariatet som sköter kontakten med dem som ansöker om att få och bli fristad. Sekretariatet samverkar med nationella myndigheter och internationella organisationer såsom EU och FN, samt organisationer som verkar för mänskliga rättigheter och yttrandefrihet, till exempel Internationella PEN, Amnesty, Scholars at Risk, Cartoonist Right Network International, och Reporters Without Borders. Varje år arrangerar ICORN ett medlemsmöte i någon av de anslutna fristäderna, vartannat år i form av en generalförsamling där bland annat styrelsen väljs. Alla medlemmar av ICORN förväntas närvara på dessa möten.

Kort historik

Sedan början av 1990-talet har städer runt om i världen tagit initiativ till att under en viss tid bjuda in en författare eller journalist som inte har möjlighet att verka fritt inom sitt yrke i hemlandet. Detta skedde initialt genom International Parliament of Writers (IPW), där författaren Salman Rushdie var ordförande. När nätverket lades ned startade de då befintliga fristäderna – bland annat Stavanger och Barcelona – 2006 den nuvarande organisationen ICORN. När ICORN grundades omfattade programmet endast författare. Sedan 2014 är det vidgat till att omfatta konstformer inom text, bild, konst, musik, och scen.

Det svenska ICORN-nätverket

Alla städer, regioner och kommuner i Sverige som vill arbeta för yttrandefrihet för författare, musiker och konstnärer kan bli fristad inom ICORN.

Det svenska nätverket inom ICORN består primärt av koordinatörer och berörda tjänstepersoner och politiker i de svenska fristäderna, men även tidigare och nuvarande fristadskonstnärer. I det vidgade nätverket finns nationella samarbetsparter inom kultur och yttrandefrihet som har erfarenhet av eller engagerar sig i, arbetet med fristadsprogrammet i Sverige.

Nätverket brukar träffas minst en gång per år. Fristäderna turas om med värdskapet för nätverksmötet. Det planeras ihop med den nationella samordnaren för de svenska fristäderna inom ICORN. På träffarna diskuteras aktuella frågor som kommit upp under året men framförallt ger träffarna tillfälle för deltagarna att ses, knyta kontakter och utbyta erfarenheter.

Kommuner får vara fristad

I Sverige prövades fristadsprogrammet i domstol 2014. Frågan var om ett medlemskap i ICORN ligger inom ramen för kulturområdet och den kommunala nivån, eller om det är att betrakta som en utrikespolitisk fråga och därmed en statlig angelägenhet. 2015 beslöt kammarrätten i Sundsvall att det är förenligt med kommunallagen att vara fristad eftersom att det finns samhällseliga angelägenheter som kan betecknas som både statliga och kommunala. En sådan är att värna yttrandefriheten:

”Syftet med att vara fristadskommun och medlem i ICORN är att främja yttrandefriheten som mänsklig rättighet på lokal nivå. Mänskliga rättigheter måste vara en fråga som berör i princip alla politikerområden och inte enbart utrikespolitiken. Fristadsprogrammet och medlemskapet i ICORN är helt i överenskommelse med den svenska utrikespolitiken men förverkligas inte genom de åtgärder som är förbehållna regeringen. Regeringen understryker i sin handlingsplan för de mänskliga rättigheterna att kommuner och landsting har en viktig roll och ett ansvar för att Sverige ska kunna fullfölja sina åtagande om mänskliga rättigheter.”

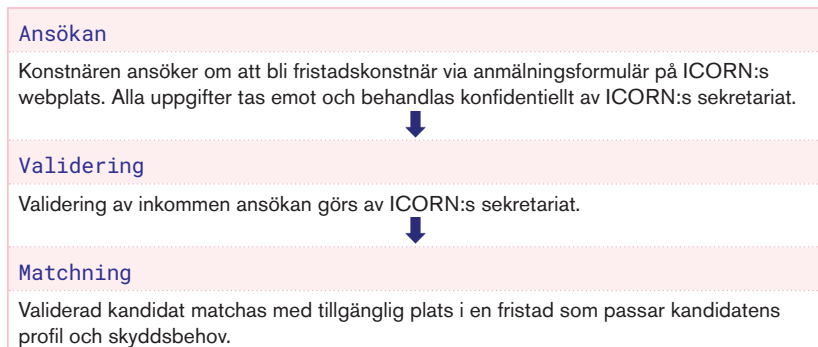
Ur Kammarrätten i Sundsvalls dom
i mål nr 1889-14, 2015-03-25.

Domen fastslår även att det inte heller kan ses som att kommunen tar ställning mot ett visst land eller regim eftersom det är ICORN och inte kommunen, som sköter såväl urval som kriterier av konstnärer som kan bli antagna inom ramen för ICORN. Kommunen ges därmed ett begränsat inflytande över vilken konstnär de vill ha. De får välja konstnär från den lista som ICORN tillhandahåller.

Att bli fristadskonstnär inom ICORN

Alla författare, journalister, musiker, akademiker, bild- eller scenkonstnärer som i sitt hemland är utsatta för hot eller förföljelse på grund av att hen uttrycker sina åsikter genom sitt professionella, och/eller konstnärliga arbete, har möjlighet att ansöka om att få omfattas av ICORN:s fristadsprogram. Varje fristad har sina egna kriterier för urval av konstnär till det lokala fristadsprogrammet, men inga fristäder accepterar kandidater som förespråkar våld i någon form.

Ansökningsprocess för att bli fristadskonstnär

En kandidat har rätt att avböja inbjudan från en fristad utan att det påverkar kandidatens möjligheter att få en inbjudan från en annan fristad i nätverket. ICORN kan dock inte garantera någon kandidat en plats i en fristad.

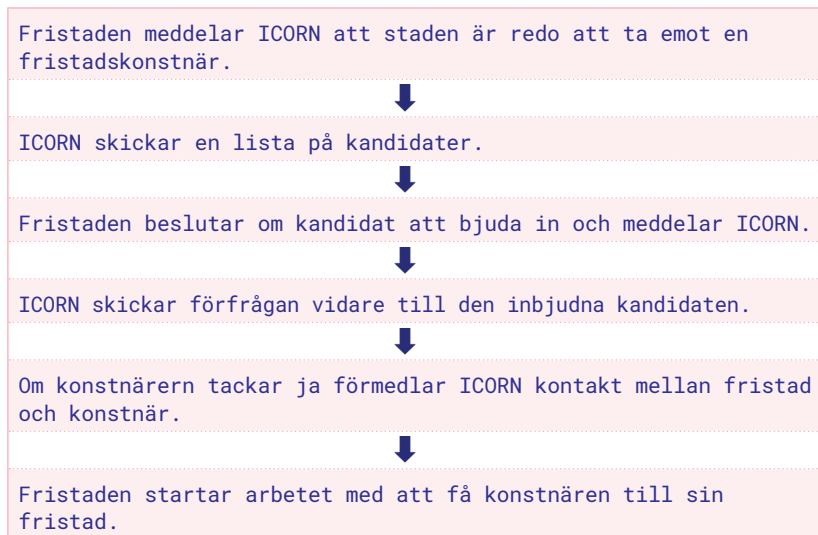
Val av fristadskonstnär

Att välja fristadskonstnär från de kandidater som ICORN föreslår upplevs av många som svårt. ICORN finns som stöd och resurs. För att underlätta vid val av fristadskonstnär har en del fristäder definierat en eller flera värderingar/inriktningar som fristaden vilar på. Det är viktigt att finna en bra balans i valet mellan professionella/konstnärliga/litterära skäl, arbetet med yttrandefrihet och mänskliga rättigheter, och/eller att det finns starka humanitära skäl att välja just en konstnär.

Vid val av konstnär är det vanligt att fristaden har en liten styrgrupp som utifrån förslag från ICORN, väljer ut den kandidat de tror kan få bästa möjliga vistelse i staden.

En styrgrupp kan bestå av fristadskoordinator och institutions- eller förvaltningschef. ICORN rekommenderar att fristaden inte involverar politiker i urvalsprocessen för att undvika att urval görs på politisk grund. Ibland tas även hjälp av en referensgrupp bestående av representanter från stadens kulturliv. Det är viktigt att gruppen arbetar under sekretess och därmed helst är liten, för att på så vis skydda den som söker fristad på bästa sätt.

Arbetsgång för att ta emot fristadskonstnär

Att bjuda in en fristadskonstnär

Koordinatorn kontaktar ICORN och ger en bild av hur fristaden ser ut och vilken typ av konstnär fristaden kan bjuda in. ICORN matchar där efter fristaden med möjliga fristadskonstnärer och skickar tillbaka en lista med förslag till fristaden.

När fristaden får ICORN:s förslag på aktuell konstnär, träffas den eventuella styrgruppen för att komma överens om vilken konstnär som ska bjudas in.

Därefter kontaktas ICORN som sedan återkommer med besked om den inbjudna konstnären har tackat ja eller nej.

Efter beskedet skickar koordinators en officiell inbjudan från fristaden till konstnären, undertecknad av exempelvis förvaltningschefen och kultur- nämndens ordförande. För exempel på officiell inbjudan kontakta den nationella samordnaren.

Sekretess vid beslut om fristadskonstnär

I beslutsprocessen kring en enskild fristadskonstnär bör endast ett fåtal inom förvaltningen ha tillgång till personens namn och bakgrundsinformation. Namnet eller andra personuppgifter bör inte protokollföras. Regler om utlänningssekretess finns i Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) 21 kap 5 § och kan tillämpas om man bedömer att det finns risk för skada, till exempel ett allvarligt övergrepp eller annat men. Att röja sekretesskyddad information är ett brottsbalksbrott, brott mot tystnadsplikt, BrB 20 kap 3 §. Träffa förvaltningens jurist gällande behovet av sekretess, så att det finns kännedom om att arbetet med fristad kräver särskild sekretesshantering.

När ICORN skickar ut listan över tänkbara författare är det viktigt att följa ICORN:s instruktioner. Sekretariatet har kunskapen om konstnärens situation och hur fristaden på bästa sätt bör arbeta med personens säkerhet. Det kan vara bra att tänka på att:

- namn och personuppgifter på enskilda kandidater inte bör finnas på dagordning eller i protokoll,
- så få personer som möjligt ska ha tillgång till information om fristadskonstnären,
- inte använda e-post för att dela personliga eller känsliga uppgifter, tänk på att e-post inom offentlig verksamhet är allmän handling.

Läs mer i kapitel *Säkerhet och sekretess*.

Vid val av fristadskonstnär är det viktigt att tänka på:

- Vilken konstnärlig inriktning kan ges bäst förutsättningar i staden?
- Vilken typ av boende kan erbjudas?
- Kan man ta emot en singelperson eller en konstnär med familj/medföljande? Har staden ordnat med finansieringen?
- Har man undersökt nätverk som stöttar säkerhet, det sociala, det professionella?

Deltagare på Biskops Arnö Creative Writing Week 2019. Sommarveckan på Biskops Arnö Folkhögskola utgör en viktig mötesplats där fristadskonstnärerna kan utvecklas in sin yrkesroll men även få träffa vänner och kollegor. Foto: Hossein Salmanzadeh.

Att vara fristad

En fristad gör mer än att bjuda in och skapa en trygg plats för en person. Fristaden blir medlem i ett internationellt nätverk av städer/kommuner/regioner som arbetar för yttrandefrihet. Det är lika mycket en symbolisk som en konkret handling. Att vara fristad, och att vara medlem i ICORN, ska inte vara avhängigt vem som kommer till fristaden, eller om den personen arbetar eller inte. När fristaden bjuder in en person skapar man också rum för och sätter ljus på andra personer i liknande situationer, både i och utanför fristaden. Det kan vara andra flyktingar som är konstnärer, eller svenska journalister som är utsatta för liknande hot. Fristadskonstnären representerar många som står upp för yttrandefrihet och demokratiska värderingar. Det kan med andra ord ge effekter för fler än endast fristadskonstnären.

Process till att bli fristad

Initiativet till att bli fristad inom ICORN kan till exempel komma från en tjänsteperson inom den framtida fristaden, en politiker eller som ett medborgarförslag. Därefter sker ofta en utredning om hur och på vilket sätt fristaden ska formos. Det som bör undersökas är:

- Vem ska ansvara för fristaden – kommunen eller regionen eller ett samarbete mellan båda?
- Har den framtida fristaden ekonomi som kan täcka stipendium, boende för konstnären, resor, koordinatortjänst? Ett långsiktigt engagemang från fristadens håll är viktigt.
- Finns det ett lokalt och/eller regionalt nätverk av kulturaktörer, arbetsmöjligheter, kontakter för frågor rörande sjukvård och säkerhet?

Om responsen är positiv och alla frågor får svar efter utredningen beslutar kommunfullmäktige eller kulturnämnd om att driva fristadsprogrammet och att ansöka om medlemskap i ICORN.

Utformning av fristadsprogrammet

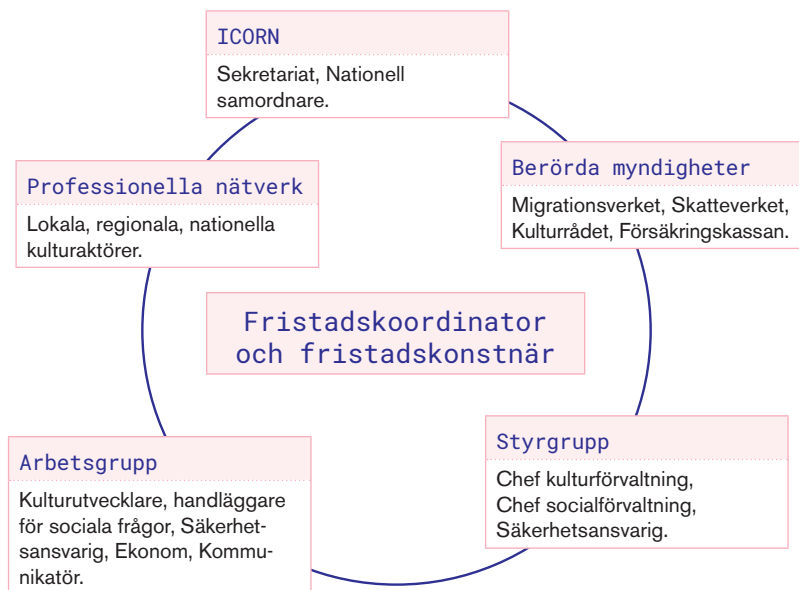
Så länge fristaden följer avtalet med ICORN är det upp till varje fristad att utforma sitt fristadsprogram utifrån sina egna förutsättningar. Avtalet

med ICORN innebär att fristaden är värd för en fristadskonstnär under en period om två år. Värdskapet avslutas när fristadsperioden tar slut. Fristaden förväntas ta emot fristadskonstnärer löpande.

Förutom att tillhandahålla lägenhet och stipendium ska fristaden bekosta en koordinator som arbetar för konstnärens integration i staden, bland annat genom att skapa sociala och professionella plattformar.

I regel är det kulturförvaltningen som har det övergripande ansvaret för fristadsprogrammet. Det är viktigt att kulturförvaltningen samarbetar med andra berörda parter i kommunen som socialförvaltning (som bistår i frågor som sjukvård, SFI samt allmän samhällsinformation) och säkerhetsavdelning. Ska fristaden ta mot en familj behövs även samarbete med utbildningsförvaltning och barnomsorg.

Nedan är exempel på organisation och de funktioner internt och externt som kan vara ett stöd i fristadsarbetet. För konkreta exempel på hur olika svenska fristäder har organiserat sitt arbete kontakta ICORN.

Fristadskoordinators roll

Navet i fristaden är fristadskoordinatoren och det kan därför vara av stor nytta för koordinatoren, och därmed fristadskonstnären, att det finns ett väl uppbyggt nätverk för koordinatoren att ta stöd från (se organisations-skiss under föregående rubrik).

Fristadskoordinatoren arbetar med konstnärens och eventuell medföljande familjs möjligheter till en trygg och fungerande vardag i fristaden. Koordinatoren ska sträva efter att underlätta fristadskonstnärens integration genom att initiera kontakt med lokalsamhällets fria kulturliv och institutioner och erbjuda, eller hänvisa till, lämpligt stöd i olika uppkomna situationer som rör arbets- eller privatliv.

Koordinatoren är stadens representant i ICORN:s internationella och nationella nätverk av fristäder och samarbetar med övriga koordinators i organisationen. Koordinatoren fungerar också som kontaktperson för ICORN och ska delta i ICORN:s arbete genom att närvara vid ICORN:s konferenser, seminarier och dylikt. Det nationella nätverket av fristadskoordinators utgör en viktig resurs för koordinatoren att ta hjälp av och konsultera.

Vad koordinators roll är och vilka arbetsuppgifter hen har är i grunden samma i alla svenska fristäder men det kan skilja sig åt när det gäller vilken förvaltning som har huvudansvar, arbetstid och vilka stödfunktioner som finns. Rekommenderat är att koordinatoren ansvarar för fristadens struktur, planering och genomförande. I arbetsuppgifterna ingår också kontakt med myndigheter samt hjälpa till med ansökan om uppehållstillstånd för fristadskonstnären inför ankomst. Stadens fria kulturutövare, dess kulturinstitutioner med flera ingår i koordinators lokala nätverk och utgör möjliga samarbetsparter.

Uppgifterna kan med fördel delas mellan flera personer, men det är viktigt att fristadskonstnären alltid vet vem som är kontaktperson och huvudansvarig för stadens fristadsprogram. Oftast är fristadskoordinators anställd inom kulturförvaltningen. Fristaden bör förstärka rollen med personer som är särskilt kunniga i andra frågor. Det kan vara en socionom som ansvarar för psykosociala frågor, kontakt med sjukvård och Migrationsverket och/eller en annan person som ansvarar för att stötta fristadskonstnären i den konstnärliga karriären och arrangemang.

Kom ihåg! Fristadskoordinators roll är att vara en kollega till fristadskonstnären.

Budget

Som medlem i ICORN förbinder sig fristaden att stå för fristadskonstnärens bostad, ett stipendium under fristadsperioden samt kostnader för en fristadskoordinator. Den totala årliga budgeten kan skilja sig åt mellan de olika städerna, beroende på hyresnivå på bostaden, om fristadskonstnären har medföljande eller familj med sig, eller om koordinators arbetstid är inräknad i fristadsbudgeten. Som fristad inom ICORN betalar man en årlig medlemsavgift till ICORN. Medlemsavgiften i ICORN beslutas vartannat år på det internationella medlemsmötet. För aktuell medlemsavgift kontakta ICORN:s sekretariat.

I tabellen nedan finns exempel på vilka poster som kan ingå när man budgeterar för ett fristadsprogram. Fristaden bestämmer vilka extra poster man har råd med och vill budgetera för.

Ingår i fristadsbudgeten	Ingår som regel inte i fristadsbudgeten
Fristadsstipendium anpassat för en singel, ett par, eller en familj.	Administration och övriga internkostnader hos förvaltningen.
Avgift för ansökan till Migrationsverket inför ankomst.	Vardagliga levnadsomkostnader som livsmedel, tvål, schampo, rengöringsprodukter, tvättmedel, kläder, medicin.
Lägenhetshyra, grundläggande hemförsäkring, el, bredband, TV- avgift, mobiltelefon, dator.	Specialanpassad sjukvård och tandvård.
Möblerad lägenhet inkl. köksredskap, bäddtextil, badrumstextil.	Personförsäkringar och i vissa fall extra hemförsäkringar som fristaden inte redan tecknat för bostaden.
Resa till Sverige, även för medföljande.	Sport, fritid och rekreation.
Medlemskap ICORN.	Lokaltransport.
Kostnad för årsmöte i ICORN, samt resa och uppehälle för fristadskonstnär och fristadskoordinator.	Arbetsresor för fristadskonstnären, om inte annat överenskommit.
Arbetstid för koordinator och eventuella medarbetare inom andra förvaltningar, ca 25–50 procent tjänst.	Eventuella betaltjänster som tillförts telefonräkningen eller utlandssamtal.
Vissa kostnader för översättning av information till fristadskonstnärens hemspråk samt initiala tolkkostnader.	Avsätt om möjligt pengar för terapeutisk vård.
Arbetsplats.	

Checklista: Att vara fristad

- Teckna medlemskap i ICORN.
- Utse koordinator, arbetsgrupp och styrgrupp.
- Vilken budget finns?
- Se över vilken konstnär som skulle få goda möjligheter i fristaden - konstnärlig inriktning, med eller utan familj, skyddsbehov.
- Se över möjligheter till boende, skola/barnomsorg.

Att fångsla en dikt

En dag stoppade de mig
grep mig
fjättrade min kropp och skugga
ja, hela mig
Muddra henne, sa de
Hon *bär på terrorism*
De kastade runt både hjärta och ögon
Också känslorna visiterades
Ur ögonen drog de fram
önskningarnas puls
Ur mitt hjärta konfiskerade de
meningens magi
Akta er, sa de
Hon gömmer vapen i fickorna
Muddra henne
Beslagta *sprängstoffet*

De visiterade mig
Sedan sa de anklagande:
Det enda vi fann
i hennes fickor
var bokstäver
Det enda vi fann
var en dikt

Författaren Dureen Tatour
översatt från arabiska av Anna Jansson

Dureen Tatour skapade teatern Min hotfulla
dikt i samarbete med teatergruppen Undantaget,
under hennes fristadsperiod i Östersund.

Inför fristadskonstnärens ankomst

När den fristadskonstnär som staden bjudit in har tackat ja börjar det praktiska arbetet med att ordna uppehållstillstånd, kontakta ambassader och Migrationsverket, ställa i ordning bostaden, boka resa och förbereda det lokala nätverket.

Villkor för att vara i Sverige: Tidsbegränsat uppehållstillstånd för fristadskonstnärer

I Sverige får fristadskonstnärer som bjudits in av en kommun, stad eller region som också står för konstnärens försörjning, uppehållstillstånd i två år. Detta med stöd av 5 kap. 5 § tredje stycket i Utlänningslagen (UtlL) som säger: Upphållstillstånd får beviljas en utlänning som har sin försörjning ordnad på annat sätt än genom anställning.

För att uppehållstillstånd ska beviljas krävs, förutom att den inbjudande kommunen bjudit in fristadskonstnären och försörjningen därmed är ordnad, även att val och inbjudan av fristadskonstnären gjorts i samråd med ICORN. Upphållstillståndet kräver även att fristadskonstnären har giltiga resedokument, till exempel pass.

Upphållstillståndet ger fristadskonstnären rätt att arbeta med sin konstnärliga verksamhet samt uppdrag som kan vara direkt förknippade med denna, till exempel föreläsningar, utställningar, konserter eller medverkan i publicistiska eller andra kulturella aktiviteter. Fristadskonstnären beviljas inte arbetstillstånd och har därmed inte rätt att ta anställning. Hen har däremot rätt att arbeta i tidsbegränsade arbeten genom projektanställningar, vikariat och frilansarbete.

Villkor för medföljande

Medföljande familjemedlemmar, make eller sambo och barn under 18 år, beviljas uppehållstillstånd med stöd av 4 kap. 4 b § första stycket i utlänningsförordningen (UtlF) under förutsättning att även deras försörjning är tryggad genom kommunens försorg. I likhet med vad som gäller för medföljande familjemedlemmar till näringsidkare, gästforskare och internationella studenter, beviljas familjemedlemmarna arbetstillstånd med stöd av 6 kap. 3 § UtlL. Ett sådant arbetstillstånd kan endast ges om fristadskonstnären (huvudpersonen) har beviljats ett uppehållstillstånd om minst sex månader. Det innebär att det måste minst återstå sex månader av fristadskonstnärens uppehållstillstånd för att familjemedlemmar ska kunna beviljas arbetstillstånd enligt 6 kap 3 § UtlL.

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt och rätt till utbildning. Skolplikt innebär att barn ska delta i skolans verksamhet. Rätt till utbildning innebär att barn har rätt till kostnadsfri utbildning.

Medföljande partner har rätt att ta del av vuxenundervisning som svenska för invandrare och Komvux.

Kontakta ansvariga förvaltning för skola och utbildning i din fristad för mer information.

Migrationsverkets styrdokument angående uppehållstillstånd för fristadskonstnärer RS/059/2021.

Läs mer: www.lifos.migrationsverket.se

Ansökan om uppehållstillstånd inför ankomst till Sverige

För att konstnären ska kunna ansöka om ett uppehållstillstånd hos Migrationsverket ska blanketten "Ansökan om uppehållstillstånd för fristadskonstnärer" fyllas i av konstnären med hjälp av fristadskoordinator. Blanketten lämnas in utskrivna på en svensk ambassad eller ett generalkonsulat utomlands i det land där konstnären befinner sig eller lättast kan ta sig till. Därefter kommer Migrationsverket att handlägga ansökan. Om det av särskilda skäl brådskar med hanteringen kontakta ICORN:s sekretariat för råd kring detta.

Maka/make/sambo/partner/barn till konstnären ansöker samtidigt som fristadskonstnären. Medföljande till konstnären beviljas, till skillnad från konstnären, förutom ett uppehållstillstånd även ett arbetstillstånd. Det innebär att denna person har rätt att arbeta. Medföljande beviljas tillstånd förutsatt att även deras försörjning är tryggad genom fristadens försorg.

Migrationsverket tar ut en avgift för en ansökan om uppehållstillstånd för fristadskonstnärer. Denna avgift ska fristaden stå för. För smidigast hantering bör staden be om bankuppgifter av migrationshandläggaren på ambassaden i landet där konstnären lämnar in sin ansökan. Det ska sedan räcka om konstnären har med sig ett utskrivet kvitto på att överföringen är genomförd.

Till fristadskonstnärens ansökan ska följande dokument bifogas:

- Kopior av pass som visar identitet, passets giltighetstid* och eventuella tillstånd för vistelse i annat land än konstnärens hemland.

* Om Fristadskonstnärens pass går ut under fristadsperioden och hen ordnar ett nytt pass förlängs det tidsbegränsade uppehållstillstånd till sammanlagt två år. Kontakta ICORN om passets giltighetsperiod tar slut under fristadsvistelsen.

- Kvitto som visar att ansökningsavgiften är betald.
- Inbjudan från kommunen eller regionen.
- Handlingar som visar att kommunen eller regionen står för försörjningen av fristadskonstnären och dennes samt eventuellt medföljandens uppehälle.
- En validering av fristadskonstnären (denna fås av ICORN).

När beslut har fattats delges det den sökande. Om den sökande har frågor under ärendets gång kan hen vända sig till Migrationsverket. Eftersom det kan röra sig om känslig information, lämnas ingen information ut till någon annan än sökanden om det inte finns en fullmakt. Fullmakten måste ges av fristadskonstnären till förslagsvis fristadskoordinatören. Det bästa sättet att få svar på frågor som rör ärendet är via brev eller telefon.

Arbetsgång vid ansökan om uppehållstillstånd

Ansökan om uppehållstillstånd för fristadskonstnär fylls i av konstnären och lämnas in på en svensk ambassad eller generalkonsulat utomlands.

Ambassaden skickar handlingarna till Migrationsverket i Norrköping som handlägger ansökan.

När beslut är fattat skickas beställning av uppehållstillståndskort (UT-kort). När UT-kortet är färdigt skickas det till den ambassad som konstnären angett som mottagningsenhet. Där kan konstnären sedan hämta kortet.

Konstnärern kan resa till Sverige.
Viktigt: uppehållstillståndet måste beviljas innan personen anländer till Sverige.

Läs mer om uppehållstillstånd för fristadskonstnärer på Migrationsverket: www.migrationsverket.se

Stipendieregler

Syftet med stipendiet är att ge fristadskonstnären utrymme för att ostört kunna ägna sig åt sitt arbete. Stipendiet är skattefritt om det inte betalas ut periodiskt, det vill säga månatligt under längre tid än 12 månader eller med regelbundenhet under mer än två år, och om det inte är ersättning för arbete som utförts eller ska utföras för utbetalarens räkning. Om ett stipendium betalas ut av arbetsgivare eller förutsätter någon form av motprestation, är det däremot i princip alltid skattepliktigt.

Det skiljer sig åt hur de svenska fristäderna betalar ut stipendiet. En del städer betalar ut kvartalsvis, halvårsvis och andra en gång per år. Stäm av med (kultur)förvaltningens ekonom gällande det upplägg som passar kommunen bäst.

Professionella nätverk

För att underlätta om fristadskonstnären vill vara offentlig, arbeta eller skapa sig ett socialt kontaktnät är det bra att försöka förbereda ett grundläggande nätverk i fristaden. Det kan vara svårt att förutse vilka typer av professionella nätverk fristadskonstnären kommer att behöva eller vilja ha. Även skyddsbehovet kan vara väldigt olika från person till person. Vissa kan känna sig helt trygga när de väl är utanför farozonen, andra är oroliga för närstående eftersom kvarvarande familjemedlemmar kan bli utsatta i konstnärens ställe. En del vill vara offentliga personer under fristadsperioden, andra är tvingade till att hålla en mycket låg profil och vill kanske inte ens gå ut med sitt namn eller ursprung. Läs gärna mer i avsnittet om säkerhet och sekretess.

Alldeles oavsett vilka val fristadskonstnären gör angående sin offentliga profil är alla människor beroende av sociala och kollegiala kontakter. Var dessa finns varierar förstås mellan de olika fristäderna. En start kan vara att ta kontakt med någon av följande verksamheter, antingen i sin egen fristad eller i en fristad som man vet har ett professionellt nätverk som fristadskonstnären kan ha nytta av.

Kontakta ICORN och den svenska nationella samordnaren för tips på hur fristaden kan introducera kommunen/regionens fristadsengagemang eller fristadskonstnär, samt för tips på nätverk och möjligheter till professionell etablering. Finns goda exempel på detta inom det svenska nätverket.

Bibliotek och kulturella center

Ofta är biblioteket en central institution i fristadsarbetet, men yttrandefrihet är en angelägenhet för många och det finns all anledning att involvera såväl museer som teatrar och eventuella konstnärliga centrum. Möten mellan fristadskonstnären och människor inom fristadens kulturinstitutioner brukar leda till användbara nätverk.

Universitet/högskola samt, media – tv, radio, tidningar

Den expertkunskap och erfarenhet som fristadskonstnären har värderas ofta högt av universitet/högskolor, samt medier som lokala eller nationella tv- och radiokanaler och tidningar. Det är inte ovanligt att fristadskonstnären har varit knuten till, eller har haft nära kontakt med universitet/media i hemlandet. Möjligheterna att knyta kontakter och bli aktuell för uppdrag även efter fristadsperioden kan öka om man har ett gott samarbete med dessa aktörer. Fristadskonstnärerna är också ofta uppskattade föreläsare på gymnasieskolor och folkhögskolor.

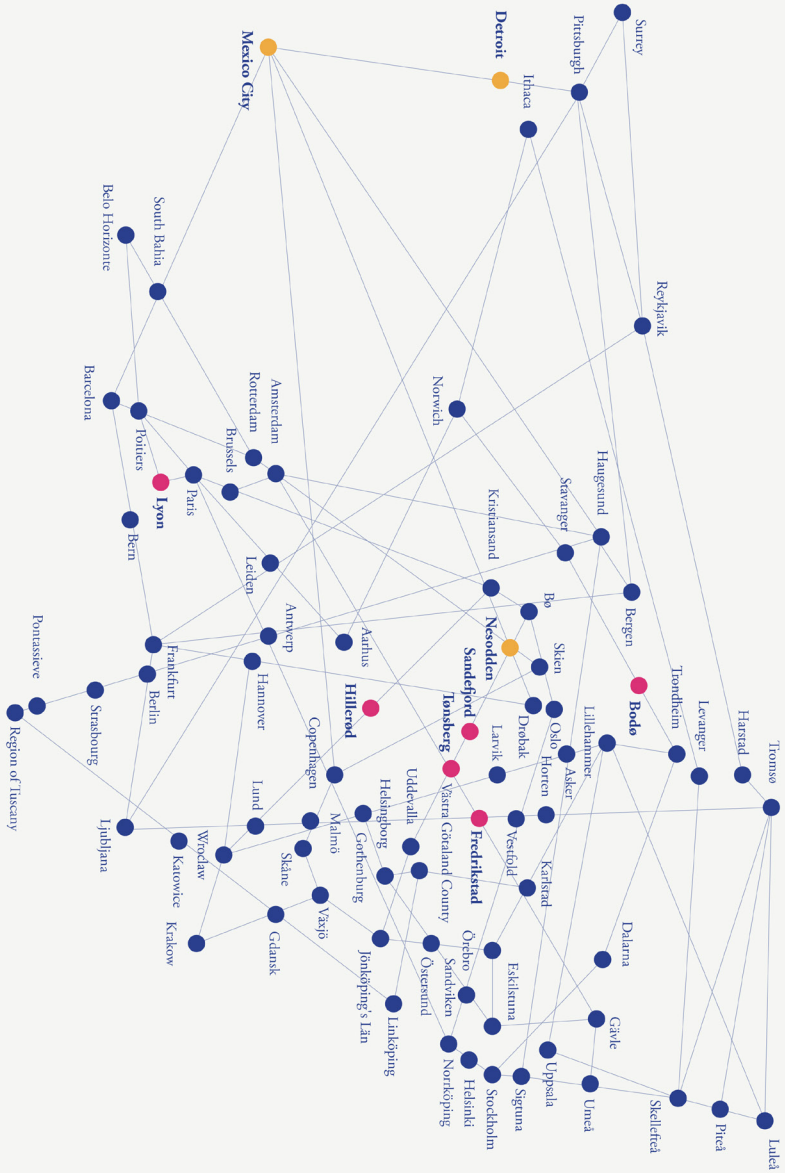
Det fria kultur- och föreningslivet

Inom det nationella, och internationella fristadsnätverket finns det fria och privata aktörer som arbetar med konstnärer inom olika områden, som förlag, musikproducenter, scener, litteraturfestivaler, mötesplatser, studieförbund med flera. Dessa aktörer är viktiga för konstnärens möjligheter att etablera sig i Sverige och bygga ett professionellt nätverk.

Nationella intresseorganisationer

Fristadsprogrammet har ett brett stöd inom det nationella kulturlivet. Ett flertal nationella kulturaktörer erbjuder medlemskap under fristadsperioden för konstnärer, samt råd och stöd i olika frågor. De nationella aktörerna är viktiga då de kan erbjuda fristadskonstnärerna ett brett nätverk av kontakter till förlag, mässor, residens, gallerier, studios att arbeta i och scener/arenor både i och utanför Sverige.

Besök webbplatserna till de kulturorganisationer som är kopplade till fristadsgästens konstområde. Där finns ofta tips och råd samt länkar till konstnärliga residens, stipendier och fonder. Se lista på organisationer i slutet av handboken.

Kartan visar det globala nätverket av fristäder som ingår i ICORN 2022 – en kartbild som ständigt växer.

Checklista: Inför fristadskonstnärens ankomst

- Var behjälplig i ansökan om uppehållstillstånd hos Migrationsverket.
- Betala avgift för ansökan om uppehållstillstånd på ambassad.
- Bostad - finns husgeråd? Fungerar wifi (ofta viktig för fristadsgästens kommunikationen med kvarvarande familj, vänner m.fl. i hemlandet), tv och telefon? Se till att alla nycklar till lägenhet, tvättstuga osv finns på plats och att lägenheten är städad.
- Boka resa. Vad behövs inför resan? Boka extra möjlighet att ta med bagage? Hur kommer konstnären från flygplatsen/tågstationen? Vem tar emot vid ankomst? Förbered plats för stort bagage vid transport till lägenheten.
- Gå igenom säkerhetsanalys med ansvariga och eventuellt ICORN.
- Gör plan för de första veckorna i fristaden; personnummer, försäkring, alternativ till bankkonto de första veckorna (ta hjälp av (kultur)förvaltningens ekonom med detta).
- Ordna förskola/skola för eventuellt medföljande barn.
- Se över vilket stöd som finns vid psykisk ohälsa/traumabehandling. Stäm av regelbundet gällande detta under vistelsen, ibland uppkommer symptomen en tid efter ankomst.
- Förbered arbetsutrustning, mobil och eventuell arbetsplats om fristaden står för detta.
- Förbered svenskundervisning, till exempel genom Sfi.
- Sätt samman ett välkomstpaket med viktiga telefonnummer, karta, busstidtabeller, kommuninformation, hänvisa gärna till allmän samhällsinformation för nyanlända såsom informationsverige.se.
- Ha kontakt med konstnären och hör vilka önskemål hen har om professionella och sociala plattformar som kan vara aktuella. Undvik att fastställa möten förrän konstnären är på plats.
- Skapa en referensgrupp inom det lokala kulturlivet för professionella möjligheter. Aktivera övriga kontaktytor som konstnären kan komma att möta till exempel nationella kollegiala nätverk.

Under fristadsperioden

Alla fristadskonstnärer är olika och har olika förväntningar på vad de två fristadsåren kommer att innebära. Vissa vill, eller måste, vara helt anonyma. Fristaden får då fokusera på att erbjuda en trygg och säker vistelse med några få sociala kontakter. Andra har behov av att etablera sig och så snabbt som möjligt bli integrerade i det svenska kulturlivet. Det är därför viktigt att så snart konstnären har anlämt, och är redo för det, att prata om hur kommunikationen mellan konstnären och koordinatören ska vara och vad konstnären förväntar sig av värdstaden.

Det första som bör ske när fristadskonstnären anländer till fristaden är att ordna med personnummer för konstnären och eventuella medföljande. Först därefter kan konstnären öppna bankkonto. Det kan dröja flera veckor innan handläggningen av folkbokföring och personnummer är färdig. Därför kan det vara bra att ha alternativ för de första stipendieutbetalningarna.

I nedan information nämns endast fristadskonstnären men samma rättigheter gäller även medföljande maka/make/sambo/barn.

Folkbokföring och personnummer

När fristadskonstnären har blivit folkbokförd får hen också ett personnummer. Detta berättigar till sjuk- och tandvård (fram tills dess kan hen få ett temporärt id som gäller inom vården). Personnummer samt svenskt id-kort behövs också för att öppna ett bankkonto. Uppgifterna i folkbokföringen delar Skatteverket automatiskt med andra myndigheter som till exempel Migrationsverket och Försäkringskassan.

För att få ett personnummer vänder man sig till närmaste skattekontor. Det är viktigt att uppge att man har för avsikt att stanna i landet i mer än ett år. Fristadskonstnären folkbokförs på den adress där hen bor under fristadstiden. När personnummer är registrerat kan fristadsgästen ansöka om ett svenskt id-kort som behövs för att kunna öppna ett bankkonto. Ta samtidigt kontakt med berörd bank och boka in en tid för att öppna bankkonto när id-kort beräknas vara klart. Detta för att minska på väntetiden.

Handlingar att ta med till Skatteverket:

- Pass.
- Uppehållstillståndskort och/eller beslut om uppehållstillstånd.
- Födelsebevis/pass för eventuella barn och övriga familjemedlemmar som ska skrivas på adressen.

Kom ihåg! Alla uppgifter som lämnas in till Skatteverket blir offentliga. För att skydda fristadskonstnären från att få sin adress publicerad på webbplatser som listar kontaktuppgifter, kan det vara bra att i anslutning till ansökan om svenskt personnummer, även ansöka om att få en sekretessmarkering. I denna ansökan behöver konstnären visa att hen är i behov av sekretessmarkering. Detta kan göras bland annat med hjälp av valideringen från ICORN. Läs mer om sekretessmarkering i kapitlet Säkerhet och sekretess.

Socialförsäkring och sjukvård

I Sverige ger socialförsäkringen ekonomiskt skydd så som tandvård, barnbidrag, föräldrapenning med mera åt familjer och åt personer med funktionsnedsättning. Socialförsäkringen administreras av Försäkringskassan. Fristadskonstnären omfattas av det som kallas bosättningsbaserad försäkring. Det grundläggande villkoret är att personen är bosatt i Sverige längre än ett år. Försäkringen upphör när man inte längre anses bo i Sverige. Det står mer om den svenska sjukvården på informationsverige.se

Observera att det inte sker någon automatisk registrering till Försäkringskassan efter att konstnären fått sitt svenska personnummer. Försäkringskassan har fått uppgifterna från Skatteverket men konstnären måste själv registrera sig. Registrering för bosättningsbaserad försäkring sker på Försäkringskassans webbplats.

Om konstnären inte har fått sitt personnummer och blir akut sjuk, får hen uppsöka sjukvården, hen får då ett temporärt identitetsnummer som gäller inom vården. Fristadsgästen behöver visa UT-kort (uppehållstillståndskort) samt pass eller likvärdigt id-kort.

Betalning för kostnader för sjukvård och tandvård kan variera mellan fristäderna i Sverige. I vissa fristäder står regionen för sjuk- och tandvård, och i andra står fristaden för kostnaderna upp till en viss gräns eller inte alls.

Psykisk hälsa

Det är vanligt att fristadskonstnärerna någon gång under sin fristadsvistelse upplever psykisk ohälsa i form av stress, depression, ångest eller annan konsekvens av att ha varit under långvarig press eller blivit utsatt för trauma. Psykiskt trauma är ofta ett resultat av en chockartad

och smärtsam upplevelse som skapar så mycket stress och överväldigande känslor att de blir svåra att hantera. Svåra händelser kan framkalla både fysiska och psykiska reaktioner.

Det är därför till stor nytta om det kan finnas en upparbetad kontakt som är specialist inom kris, trauma eller stress som kan vara ett stöd för fristadskonstnären. Det är helt upp till konstnären om hen vill ha hjälp. Hen kanske inte är mottaglig eller känner behov, men det kan ändå vara bra att nämna vilken hjälp som finns att få antingen hos primärvården eller en specialist. Ta gärna hjälp av Socialförvaltningen med detta.

Rekommendera även att fristadsgästen hittar sociala sammanhang, bistå med kontakter till olika former av social samvaro.

För information och legitimering av arbetet rörande psykisk hälsa läs mer om *The Barcelona Guidelines* som berör hur man kan stötta personer som upplevt trauma i sitt arbete för mänskliga rättigheter.

Arbetet med fristadskonstnärens psykiska hälsa kan bli påfrestande även för koordinatoren. En rekommendation är att etablera kontakt med företagshälsovård om behov uppstår för samtalsstöd.

Mer info om *The Barcelona Guidelines* finns på:
www.openglobalrights.org

Att arbeta i Sverige som fristadskonstnär

Uppehållstillståndet från Migrationsverket som fristadskonstnären fått ger hen rätt att starta och arbeta i egen rörelse, ta temporära uppdrag som projektuppdrag eller vikariat inom sitt yrke.

Enligt Skatteverket är fristadskonstnären obegränsat skattskyldig då hen är folkbokförd och kommer vistas mer än sex månader i Sverige. Detta betyder att om fristadskonstnären får inkomst för sina uppdrag som lön eller liknande ersättning ska konstnären betala svensk skatt. Detta görs genom att antingen betala F-skatt eller A-skatt:

F-skatt	A-skatt
Gäller om fristadskonstnären har F-skatt och eget företag. Då står hen själv för inbetalning av skatt och sociala avgifter. Det går att ansöka om FA-skattsedel och då kunna fakturera samt vara anställd samtidigt.	Gäller om fristadskonstnären inte har eget företag och vill ha ersättning som lön. Då klassas det som A-skatt och det är arbetsgivaren som betalar skatt enligt gällande skattetablell och sociala avgifter.

I Sverige företräder de flesta kulturarbetare sig själva och ordnar uppdrag och fakturering. Ibland kan framträdanden vara beroende av huruvida man kan fakturera, särskilt när man anlitas av små kulturorganisationer. Om man inte vill (eller har hunnit) starta egen firma, finns det faktureringservice man kan anlita mot en viss procent av gaget. Fristadsgästen har eget ansvar för att driva företaget enligt god bokföringssed samt enligt Skatteverkets regler. Här kan organisationer som Nyföretagarcentrum eller liknande hjälpa till med information och tips.

Mer information om hur det går till när man startar företag i Sverige finns på: www.verksamt.se

Studier på högskola eller universitet

Fristadskonstnärens uppehållstillstånd kan ge rätt till studier utan kostnad på alla utbildningar på högskola eller universitet, så länge konstnären antas under den period uppehållstillståndet gäller. Stäm av med det universitet som är aktuellt då reglerna kring avgifter och utbildning kan skilja sig åt.

Läs mer om hur det fungerar att studera i Sverige: www.universityadmissions.se

Svenskundervisning

Det finns olika sätt att lära sig svenska men det vanligaste sättet är genom Sfi, svenska för invandrare. Sfi ger förutom språkundervisning, information om svenska lagar och det svenska samhället.

När fristadskonstnären har blivit folkbokförd i Sverige har hen rätt att delta i Sfi. Det är hemkommunen som är skyldig att erbjuda undervisningen. Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt och påbörjas inom tre månader om det inte finns särskilda skäl.

I många kommuner finns även språkcaféer, ofta på biblioteken, där deltagarna kan träffas och öva svenska. Det går även att ta kontakt med närliggande folkhögskolor, studieförbund och universitet och dylikt för språkundervisning.

Checklista: Under fristadsperioden

- Ordna med folkbokföring hos Skatteverket. OBS: Vid ansökan om personnummer till Skatteverket går det ansöka om att få fristadskonstnärens uppgifter sekretessmarkerade.
- Utbetalning av stipendium. Ordna med ett alternativt sätt att betala den första månadens stipendiebelopp eftersom det kan dröja några veckor att få personnummer samt svenskt id-kort och bankkonto. Hitta gärna en bank som är vana att hantera utländska kunder (såsom exempelvis studenter m.fl.).
- När personnummer och svenskt id-kort är ordnat – öppna bankkonto.
- Anmäl fristadskonstnären till Försäkringskassan.
- Erbjud undervisning i svenska för fristadskonstnären och eventuell medföljande.
- Ordna med förskola och skola till medföljande barn.
- Var lyhörd för om fristadskonstnären behöver kontakt med psykolog eller psykiater, förankra även detta för koordinator. Erbjud möjligheter till sociala aktiviteter; språkcafé, simskola, träning m.m.
- Informera om vad som är stadens uppdrag och ansvarsområde.
- Om fristadskonstnären så önskar, gör en gemensam plan för den första tidens aktiviteter.
- Orientera fristadskonstnären geografiskt i staden och visa centrala samhällsfunktioner.
- Ordna kontakt/medlemskap i organisationer som Svenska PEN, Sveriges författarförbund, SKAP, KRO med flera, se förslag längst bak i handboken.
- Om möjligt och vid intresse, ordna möten med kollegor/arrangörer/fristadskonstnärer i närområdet.
- Ge branschinformation om till exempel stipendier, projektbidrag, förlag, tidningar och tidskrifter.
- Håll kontakt regelbundet. Även om konstnären vill undvika offentlighet, behöver hen sociala kontakter.
- Informera om vilka möjligheter som finns för att stanna i Sverige efter fristadsperioden. Fråga om konstnären vill börja planera för detta redan nu eller om ni ska ta upp frågan senare.

- Om konstnären redan nu vet att hen vill stanna i Sverige och till och med var hen vill bo, undersök möjligheterna för att ställa konstnären i bostadskö.
- Om konstnären vill arbeta inom sitt konstnärskap - undersök möjligheterna att starta företag eller faktureringservice via olika företag och var behjälplig med kontakter för att konstnären ska kunna göra detta.

Justina, musiker från Iran, har under sin vistelse i Piteå kunnat utveckla sin karriär inom musiken.
Foto: Mathias Lundberg.

Inför avslut av fristadsperioden

Den kanske största utmaningen med fristadsprogrammet är att det är en tidsbegränsad lösning. I många fall kan fristadskonstnären inte återvända till hemlandet efter avslutad fristadsperiod. Fristadens ansvar för konstnären slutar när fristadstiden går ut. Därför är det viktigt att i god tid planera för vad konstnären vill göra efter sin fristadstid. Om fristadskonstnären vill stanna i Sverige efter fristadsperioden är det viktigt att hen sätter sig in vilka konsekvenser de olika valen kan få rörande till exempel ekonomi, rättigheter till socialförsäkring, resor etc. De fristadskonstnärer som hittills vistats i Sverige har valt olika vägar efter fristadsperioden. Majoriteten har sökt om och fått uppehållstillstånd som fria yrkesutövare. Ett mindre antal har valt att återvända till sina hemländer och några har sökt, och fått, asyl i Sverige.

Kontakta gärna ICORN för råd inför avslutande fristadsperiod.

Ansökan om att stanna i Sverige

Fristadskonstnären kan ansöka om att stanna i Sverige på flera sätt, de två vanligaste är: förlängt tidsbegränsat uppehållstillstånd som frilansande konstnär (dvs. samma status som under fristadsperioden) i ytterligare två år, eller asyl. I detta kapitel beskrivs hur fristadskonstnären ansöker om förlängt tidsbegränsat uppehållstillstånd som frilansande konstnär. För övriga sätt finns mer information på Migrationsverkets hemsida, även på olika språk. Det kan finnas undantag såsom exempelvis hög ålder. Finns det frågor ta kontakt med ICORN. Om en person ansöker om förlängt tidsbegränsat uppehållstillstånd kommer Migrationsverket att pröva de skäl som den sökande har uppgett i sin ansökan. Det är därför viktigt att den sökande uppger de skäl som hen anser sig ha för att få uppehållstillstånd för att Migrationsverket ska kunna ta ställning till dem. Det är alltid möjligt att ansöka om skydd (asyl) när som helst under processen.

Om en person har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd är huvudregeln att personen ska lämna landet. Det finns dock alltid möjlighet att överklaga beslutet inom en viss tid, vilken framgår av beslutet.

Ansökan om förlängt tidsbegränsat uppehållstillstånd

Efter de två fristadsåren kan fristadskonstnären ansöka om förlängt tidsbegränsat uppehållstillstånd i ytterligare två år, därefter kan hen ansöka om ett permanent uppehållstillstånd. En ansökan om permanent uppehållstillstånd görs samtidigt med ansökan om förlängt uppehållstillstånd. En ansökan om permanent uppehållstillstånd kan lämnas in efter själva förlängningsansökan, under förutsättning att den fortfarande inte är avgjord. Permanent uppehållstillstånd kan tidigast beviljas efter tre år, men det normala för en fristadskonstnär är efter fyra år eftersom de beviljas tvååriga uppehållstillstånd (2+2). Medföljande partner och barn söker tillsammans med fristadskonstnären.

Migrationsverket gör, efter inkommen ansökan, en utredning där det bedöms konstnärens möjligheter att försörja sig i Sverige det närmaste året. Om konstnären uppfyller de kriterier som finns enligt 5 kap. 5 § tredje stycket beviljas förlängning av det tidsbegränsade uppehållstillståndet i ytterligare två år. Ansökan ska lämnas in innan giltighetstiden för det tidigare tillståndet har tagit slut. Det är också viktigt att fristadskonstnären har ett giltigt pass under hela fristadsvistelsen.

Efter en viss tid, normalt fem år med de två åren inom fristadsprogrammet inräknat, kan personen söka svenskt medborgarskap. För att kunna beviljas svenskt medborgarskap måste personen ha permanent uppehållstillstånd och hemvist i Sverige. I regel ska personen ha varit bosatt i Sverige under sammanhängande fem år. Vilken tid i Sverige som kan räknas in i hemvisttiden beror på varför personen bosatt sig här och vilket tillstånd han eller hon har haft under tiden. Huvudregeln är att tiden med uppehållstillstånd som leder till ett permanent uppehållstillstånd räknas som hemvisttid.

För mer info se om medborgarskap – för dig som är vuxen:
www.migrationsverket.se

Till ansökan om förlängning av uppehållstillståndet ska följande dokument bifogas:

- Kopior av pass som visar identitet, passets giltighetstid och eventuella tillstånd för vistelse i annat land än konstnärens hemland.
- Kvitto som visar att ansökningsavgiften är betald.

- Intyg om eventuella banktillgodohavanden.
- Försörjningsplan som visar hur konstnären kommer att försörja sig efter fristadstidens slut.
- Intyg och handlingar som visar de inkomster konstnären haft under tiden i Sverige.
- Hyresavier (boendekostnad).

Försörjningsplan

För att få ett förlängt tidsbegränsat uppehållstillstånd som frilansande konstnär behöver fristadskonstnären visa hur hen planerar att försörja sig det kommande året. Hen kan göra det genom att lista kommande arbeten och skattepliktiga stipendier. Konstnären behöver även skicka med underlag som styrker försörjningsplanen i form av kontrakt, intentionsbrev från arbetsgivare/projektpartners etc. Även egna sparade medel kan tillgodoräknas. Ju tydligare fristadskonstnären kan visa försörjning genom inkomster eller sparade medel, gärna i kombination, desto lättare är det för Migrationsverket att bedöma ärendet. Finns det otydligheter i försörjningsplanen eller om det saknas underlag kommer Migrationsverket begära in detta. Det går att få en mall för försörjningsplanen som stöd, kontakta svenska ICORN-samordnaren för mer information.

Migrationsverket tittar på om försörjningen är tryggad i 12 månader framåt genom den konstnärliga verksamheten och att försörjningen kan anses vara tryggad utifrån de regler som gäller riksnormen för försörjningsstöd med tillägg för bostadskostnaden.

Även familjen måste ha sin försörjning ordnad under vistelsen. Om den anhörige inte själv har anställning är det möjligt att konstnären även försörjer sin familj. Sökande måste också visa att de har tillräcklig försörjning även för familjemedlemmar. Vid beräkningen av riksnormen för försörjningsstöd tas hänsyn till om personen/fristadskonstnären är ensamstående eller om de är en familj. Se exempel nedan.

Singel fristadskonstnär	Fristadskonstnär med partner
Personliga kostnader 3 210 kr +	Personliga kostnader 5 800 kr +
Hushållskostnader 1 040 kr +	Hushållskostnader 1 150 kr +
Hyra 6 000 kr (räkneex) = 10 250 kr/mån	Hyra 6 000 kr (räkneex) = 12 950 kr/mån

Läs mer om möjligheten att ansöka tidsbegränsat upphålls-
tillstånd som frilansande konstnär på Migrationsverkets
webbplats: www.migrationsverket.se

Asyl

Det finns inga särskilda regler om fristadskonstnärer i utlänningslagstiftningen och det finns inte några uttalanden i förarbeten som direkt tar sikte på personer som vistas i Sverige under de speciella förutsättningar som gäller för fristadskonstnärer. Om en konstnär fruktar förföljelse eller annan illabehandling i hemlandet och ansöker om asyl prövas den på samma sätt som andra asylansökningar.

Asyl ska sökas direkt efter ankomst till Sverige om man anser sig ha ett skyddsbehov. Annars anses man i normalfallet inte ha skyddsbehov. En eventuell asylansökan ska prövas i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. utlänningslagen. Om ansökan avslås och vinner laga kraft och ingen annan grund för tillstånd föreligger, måste fristadskonstnären lämna landet.

Det finns dock en regel som kallas sur place som betyder "på plats" som kan vara tillämplig i fristadskonstnärernas fall. Sur place-verksamhet är något som hänt, eller som den asylsökande har gjort, efter att hen har lämnat sitt land, och som har skapat nya asylskäl. Det kan exempelvis röra sig om olika politiska manifestationer i Sverige som kan utgöra en fara för fristadskonstnären vid ett återvändande.

Alla asylskäl prövas individuellt och den asylsökande ska göra gällande att hen känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp. Den asylsökande kan också göra sannolikt att det finns grundad anledning att anta att hen vid ett återvändande till hemlandet skulle löpa risk att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

På Migrationsverkets webbplats finns mer information om
vilka skäl och rättigheter som gäller för att bli skydds-
behövande: www.migrationsverket.se

Organisationer som arbetar med att ge stöd och råd åt asylsökande:

Amnesty Sweden, Asylenhet:

www.amnesty.se

Sweref, The clinic for asylum seekers and refugees:

info@sweref.org

www.sweref.org

Checklista: Inför avslut av fristadsperioden

- Inled tidigt samtalen om vad konstnären vill ska hända efter fristadsperioden.
- Var från början mycket tydlig med vad som kan förväntas av fristaden och vilka möjligheter som finns, skriv gärna ner informationen till fristadskonstnären, och översätt vid behov till hans modersmål.
- Informera om vilka samhällsinstitutioner som ansvarar för vad och ge fristadskonstnären redskap att själv söka information. En hel del information finns på flera språk.
- Var behjälplig med att hitta tjänstepersoner och personer som har kunskap och kompetens som inte finns inom kulturförvaltningen (om koordinatortjänsten ligger inom denna förvaltning).
- Vid ansökan om uppehållstillstånd, arbetstillstånd eller asyl, kontakta Migrationsverket i god tid innan avslut.
- Mobilisera de professionella nätverken och de utarbetade kontakterna för att se om det finns möjlighet till stödinsatser där.
- Planera eventuellt avslutningsarrangemang.
- Avsluta leasing av dator och eventuell annan teknisk utrustning.
- Förbered en plan för att bjuda in ny fristadskonstnär.

Abdalla Basher har varit aktiv med utställningar av sin konst på Open art i Örebro. Foto: Magnus Wahman.

Säkerhet och sekretess

Det är väldigt sällan det kommer en person via ICORN som blir fysiskt hotad i Sverige. Hot och trakasserier via sociala medier kan förekomma men precis som för alla andra i Sverige är det polisens uppgift att hantera dessa brott.

Innan konstnären anländer kan det vara bra att ha ett inledande möte om säkerhets- och sekretessfrågor tillsammans med lokal polis och säkerhetsansvarig i kommunen. Undersök vem i fristadens förvaltning som är säkerhetsansvarig. Bjud in till ett möte och informera om det du vet om den kommande fristadskonstnären.

Det är viktigt med balans i diskussionen om säkerhet. Konstnärens egna farhågor, eventuella politiska förändringar i konstnärens hemland och aktuellt läge i Sverige eller lokalt i fristaden, ska tas på allvar utan att risker och faror överdrivs.

Att komma till en fristad är en helt ny situation och ett nytt sammanhang för fristadskonstnären. Det kan skapa otrygghetskänslor att komma till en plats hen inte känner till. Det kan därför vara viktigt att i ett tidigt stadium ha ett ingående samtal med personen för att inventera hur hen ser på sin situation, säkerhet och risker, ha gärna samtalet tillsammans med kommunens säkerhetsansvarig.

ICORN hjälper gärna till och ger råd – både om lokala praktiska lösningar men också hur en person kan vara publik/ha offentliga framträdande utan att uppge sitt riktiga namn eller andra känsliga upplysningar. ICORN uppmanar fristäderna att ta in kompetens och hjälp från polis och säkerhetsavdelning för att göra lokala bedömningar och säkerhetsplaner.

Fristaden kan skapa goda förutsättningar för en trygg miljö. Om personen själv berättar var hen bor och använder internet och telefon på ett ovarsamt sätt, spelar det ingen roll vilka säkerhetshöjande åtgärder som fristaden har vidtagit. Staden måste vara tydlig med vilka förutsättningar som erbjuds säkerhetsmässigt. Det finns många praktiska lösningar för att öka säkerheten för fristadskonstnären. Dessa lösningar är dock beroende av hur konstnären själv vill ha det. Det är också ofta fristadskonstnären själv som vet vilka risker hen vill och kan ta och det är konstnären som fattar beslut kring sin säkerhet.

Offentlighetsprincipen

I Sverige gäller offentlighetsprincipen. Den innebär att alla har rätt att ta del av allmänna handlingar som inte är sekretessbelagda. Allmänna handlingar är allt (pappershandlingar, datafiler, ljudband, etc.) som förvaras

hos, inkommer till eller upprättas av en offentlig förvaltning. Den offentliga förvaltningen ska på begäran lämna ut handlingar utan att försöka ta reda på vem som begär ut handlingen. Detta gäller dock inte handlingar som är markerade med sekretess.

Fristadskonstnären har möjlighet att bli skyddad enligt sekretesslagen OSL 21 kap 5 §. Detta innebär att om en person begär ut e-post eller annan offentlig handling gällande fristadskonstnären ska ärendet granskas av fristadens säkerhetsavdelning innan utlämning. Ta även hjälp av förvaltningens jurist för att gå igenom rutiner för detta.

I kontakt med fristadskonstnär

I kontakt med konstnären när hen fortfarande befinner sig utanför landet bör man vara extra försiktig och inte ta upp frågor som kan vara laddade. Uttryck inte åsikter om landet eller regimen och hänvisa inte till andra personer i nätverket. Utgå ifrån att all kommunikation kan vara övervakad och avlyssnad. I många fall kan det räcka med att konstnären får vistas utanför ett visst lands gränser för att befinna sig i säkerhet. Men man bör ha i åtanke att det inte är givet att kontakter med personer av samma nationalitet eller språkgrupp är trygga. Man bör också tänka på att vad som sägs och skrivs i svenska medier kan få återverkningar i konstnärens hemland och att den största kvarstående hotbilden ofta kan vara kopplad till de anhängiga i hemlandet som riskerar att utsättas för repressalier.

Kommunikation via e-post

När det gäller kommunikation via e-post är det viktigt att komma ihåg principen att "e-post är ett vykort", det vill säga allt är öppet. Information sprids lättare via e-post än utskriven text och allt som inte är krypterat kan läsas av annan part. Även privat e-post räknas som tjänste-e-post om det som avhandlas har med tjänsten och arbetsuppgifterna att göra.

Kontakta säkerhetsavdelningen, förvaltningens jurist eller kommunikationsavdelningen för att höra hur fristaden på säkraste sätt kommunicerar kring fristadskonstnären.

Tips! Gå igenom med konstnären hur hen vill göra med förfrågningar – ska de gå via koordinatören eller direkt till konstnären? Kanske fristadskonstnären kan öppna ett e-postkonto som förvaltningen kan lämna ut till personer i nätverket?

Offentlighet

Först när fristadskonstnären har anlänt kan man, om personen så önskar, offentliggöra namnet. I vissa fall kan man äventyra personens chanser att få utresetillstånd från hemlandet om nyheten når ut innan konstnären har hunnit lämna platsen där hen är under hot. Räkna inte med att media sätter konstnärens skyddsbehov före möjligheten att publicera en nyhet.

Publicera ingenting om fristadskonstnären på fristadens webbplats, sociala medier, på bloggar eller överhuvudtaget på internet utan att i detalj ha gått igenom materialet tillsammans med konstnären och fått hans godkännande. Informera även personer inom det tänkta eller redan etablerade nätverket om riskerna med internet. En obetänksam kommentar i en blogg kan få förödande konsekvenser för fristadskonstnären eller hans familj. Om skyddsbehovet bedöms som stort, anlita gärna en betrodd person som kan konstnärens språk för att regelbundet se om exempelvis en publicering eller ett framträdande genererar ökad (eventuellt negativ) aktivitet på bloggar och i diskussionsgrupper.

Skyddade personuppgifter

Det finns olika grader av skyddade personuppgifter i Sverige. Från sekretessmarkering till fingerade personuppgifter, det vill säga en helt ny identitet. Det är inte vem som helst som kan begära eller få skyddade personuppgifter, det måste finnas en grund för dem. I detta kapitel kommer sekretessmarkering beröras eftersom det förfarandet är vanligast. Finns det ett starkare skyddsbehovs rekommenderas att fristadskonstnären och koordinatören tar kontakt med fristadens säkerhetsavdelning och går igenom vilka möjligheter till skydd som finns. Om skyddsbehovet förändras är det enkelt att ta bort en sekretessmarkering eller skyddad identitet via Skatteverket.

Om skyddade personuppgifter: www.skatteverket.se

Sekretessmarkering

Sekretessmarkering fungerar som en varningssignal och gör det svårare för andra att ta del av personuppgifter i folkbokföringsregistret. Det innebär att Skatteverket för in en markering vid personuppgifterna som anger att ingen får lämna ut uppgifterna utan tillstånd och säkerhetskontroll.

För att få sekretessmarkering på sin adress och telefon behöver man ansöka om en sådan när man ansöker om svenskt personnummer hos Skatteverket, eftersom det är kopplat till folkbokföringen. De särskilda förutsättningarna för att få sekretessmarkering är att personen är utsatt för våld, hot om våld, förföljelse eller andra trakasserier.

En sekretessmarkering innebär inte någon absolut sekretess. Vid begäran om utlämnande av personuppgifter ska myndigheten göra en självständig sekretessbedömning. Vid bedömningen kan myndigheten komma fram till att uppgifterna ska lämnas ut. Det försvårar dock för webbsidor som listar kontaktuppgifter att publicera konstnärens adress. Sekretessmarkeringen omprövas varje år för att undersöka om behovet fortfarande finns kvar.

Bostaden och mobiltelefon

När det gäller bostad och telefon finns här nedan några tips fristaden kan förhålla sig till. Kom ihåg att det mest grundläggande för att hålla bostadens uppgifter anonyma är att aldrig lämna ut adressen och att ansöka om sekretessmarkering när konstnären ansöker om personnummer hos Skatteverket. Om lägenhetens adress blir allmänt känd under fristadskonstnärens vistelse, kan det vara svårt att garantera nästa konstnärs anonymitet om den personen har ett större skyddsbehov.

Det kan kännas tryggt för konstnären om bostaden:

- ligger i ett område med mycket folk i rörelse,
- inte är placerad på bottenvåningen,
- har kodlås på porten,
- har ett fiktivt namn av allmän karaktär på dörrens namnskylt,
- om dator i bostad förses med VPN-tunnel.

När det gäller säkerhet för mobiltelefon bör man tänka på att de flesta mobiltelefoner har idag GPS-funktion och att de ofta automatiskt visar var en person befinner sig. Därför är det bra att tänka på:

- stäng av platstjänster,
- inte "checka in" på platser,

- beroende på skyddsbehov: inte ha tillgång till facebook och andra sociala medier. Väljer man ändå att ha sådana bör man se över sina sekretessinställningar och vara restriktiv med den information man lämnar ut.

För att undvika möjligheten att spåra konstnärens telefonnummer registreras ofta fristadskonstnärens mobiltelefon på fristaden och inte på konstnärens adress och person. Att ha kontantkort istället för abonnemang ger ett bra skydd. Om fristadsgästen har skyddad identitet så kan hen inte öppna abonnemang utan måste ha kontantkort för att kunna ringa.

Tips! Kontakta mobiloperatören och be dem att hålla numret dolt från sidor som: www.hitta.se, www.eniro.se etc.

Informera nätverket

Om ett arbete har påbörjats med att bygga exempelvis säkerhets- eller professionella nätverk i fristaden, var noga med att informera dessa om säkerhetsläget. Samla gärna till ett möte innan konstnären anländer och gå igenom vad som gäller rörande kommunikation och information. Vid arrangemang eller annan offentlig medverkan som publicering, kan expertis i det aktuella landet kontaktas för bedömning av säkerhetsläget. Om publicering av offentliga framträdanden måste göras kan det vara bra att göra en sådan publicering i efterhand om säkerhetsläget kräver extra försiktighet.

Om hot uppstår

Det viktigaste att komma ihåg är att fristadskonstnären omfattas av samma rättssystem som svenska medborgare. Uppstår hot eller begås andra brott, ska det dokumenteras och polisanmälas.

ICORN rekommendera att fristadskoordinatorn tillsammans med närmsta chef och säkerhetsavdelningen upprättar en egen handlingsplan för vad konstnären eller den som mottar hotet ska göra.

Viktiga telefonnummer:
Vid akut händelse: 112
För att anmäla brott: 114 14

Checklista: Säkerhet och sekretess

- Gör en säkerhetsanalys/riskbedömning och plan tillsammans med fristadens säkerhetsavdelning och polis.
- Se över fristadslägenheten, behöver det göras någon säkerhetsåtgärd/säkerhetshöjande åtgärder?
- Se över vilka möjligheter som finns för sekretess internt i kommunen.
- Informera internt i arbetsgrupp och eventuell referensgrupp om hantering av personuppgifter, media ur ett säkerhetsperspektiv etc.
- När konstnären har anlänt – stäm av säkerhetsläget genom ingående samtal med personen för att utröna hens syn på sin säkerhet och tidigare erfarenheter. Gå igenom med konstnären om vilka skydd/vilken hjälp som finns att tillgå vid hot i Sverige och fristaden, och det personliga ansvaret att sörja för sin egen säkerhet.
- Sekretessmarkera vid besök hos Skatteverket.
- Ordna med dolt nummer hos fristadskonstnärens mobiloperatör.
- Skulle skyddsbehovet förändras är det enkelt att ta bort sekretessmarkering samt skyddad identitet då detta kan medföra vissa begränsningar rörande posthantering, mobilabonnemang etc.

Ali Thareb och Mahdiah Golroo deltog i programmet Rösterna för yttrandefrihet som arrangerades av Kulturutveckling Region Jönköpings Län. Foto: Johan Werner Aby.

Nätverk i Sverige

I Sverige finns det ett flertal aktörer och organisationer som arbetar med yttrandefrihet och kultur som rör fristadskonstnärerna och fristadsprogrammet ICORN. Kontaktinfo finns vid respektive presentation.

Bild

Svenska Tecknare

Svenska Tecknare erbjuder kostnadsfritt medlemskap under fristadsvistelsen. Svenska Tecknare är en intresseorganisation som organiserar professionella illustratörer, grafiska formgivare, animatörer och serie-skapare. Som medlem får man bland annat tillgång till juridik- och arvedsrådgivning, avtals- och offertmallar, kurser och seminarier, tidningen Tecknaren, möjlighet att söka stipendier och information om områden som rör branschen och medlemmarnas yrkessituation.

Webbplats: www.svenskatecknare.se

Illustratörscentrum

Illustratörscentrum erbjuder fristadskonstnärer inom områdena illustration, grafisk form, serier och animation gratis medlemskap under fristadsperioden. Medlemskapet i Illustratörscentrum innefattar en portfolio på organisationens webbplats som används av uppdragsgivare för att hitta visuella kreatörer. Deras medlemmar marknadsförs aktivt genom nyhetsbrev, via sociala medier och genom en årlig katalog, Swedish Illustrators & Graphic Designers, som skickas ut till 3 000 uppdragsgivare. De anordnar även kompetensutveckling och aktiviteter i regionerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Umeå, där de bland annat erbjuder möjligheter till nätverkande med både kollegor och uppdragsgivare.

Webbplats: www.illustratorcentrum.se

Journalistik

Svenska journalistförbundet

Journalistförbundet är en fackförening för journalister. Medlemmar måste vara anställda eller arbeta som frilansare, huvudsakligen med journalistiska aktiviteter på uppdrag av ett svenskt massmedium. Journalistförbundet skyddar idealistiska intressen för sina medlemmar, bland annat att bevara yttrandefriheten, pressfriheten och journalisternas yrkesetik och rättigheter som författare. Journalister som har varit verksamma utanför Sverige, med temporärt eller permanent uppehållstillstånd

kan ansöka om ett associerat medlemskap i Journalistförbundet. Som medlem har man bland annat tillgång till juridiskt stöd, försäkringar och utbildning, och får tidningen Journalisten. Journalistförbundet utfärdar även presskort.

Webbplats: www.sjf.se

Reportrar utan gränser

Reportrar utan gränser är en internationell medlemsorganisation som arbetar för pressfrihet och journalisters säkerhet och möjligheter att utföra sina arbeten. Journalister och författare som tvingas lämna sina hemländer behöver verktyg, kontakter och nätverk för att kunna fortsätta bedriva sina yrken och verka för press- och yttrandefrihet. Reportrar utan gränser kan erbjuda detta och även en möjlighet att som medlem engagera sig för andra utsatta journalister i världen. Det går bra att vända sig till kansliet med frågor.

Webbplats: www.reportrarutangranser.se

Konst

Konstnärernas Riksorganisation

Under perioden som fristadskonstnär i Sverige erbjuds gratis medlemskap i Konstnärernas Riksorganisation. Organisationen företräder yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige och arbetar för konstnärlig frihet och goda ekonomiska och sociala villkor för bild- och formkonstnärer. Genom medlemskapet kan hen ta del av organisationens utbud i form av rådgivning, kurser och förmåner.

Webbplats: www.kro.se

Konstnärsnämnden

Konstnärsnämnden är en myndighet under regeringen med övergripande uppgift att främja möjligheter för konstnärer att vidareutveckla sitt konstnärskap, att främja konstnärlig utveckling och stödja nyskapande kultur.

Konstnärsnämnden ska analysera och sprida kunskap om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor och bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till konstnärlig verksamhet.

Konstnärsnämnden fördelar också ett brett spektrum av stipendier och bidrag till yrkesverksamma konstnärer inom bild, form, dans, film, musik och teater. Stödet riktar sig till enskilda frilansande konstnärer, bosatta i Sverige och/eller med sin konstnärliga verksamhet här.

Webbplats: www.konstnarsnamnden.se

Musik

Skap

Skap – Sveriges kompositörer och textförfattare arbetar för musikskaparnas rättigheter, både nationellt och internationellt. Skap erbjuder fristadsmusiker fritt medlemskap med bland annat gratis rådgivning inom ekonomi, avtal och juridik, utbildningar, medlemskvällar, förmånliga försäkringar samt möjlig vistelse i Skaps lägenheter.

Webbplats: www.skap.se

Scen

ScenSverige

Scensverige erbjuder fristadskonstnärer på scenkonstområdet enskilt medlemskap under fristadstiden. Det innebär att de får ett kontaktnät med alla teaterhus runt om i Sverige. Alla medlemmar blir inbjudna till möten och seminarier. Scensverige har lokaler i centrala Stockholm och kan också erbjuda mötesrum om det skulle vara aktuellt. Vartannat år anordnar Scensverige en stor festival för svensk scenkonst.

Webbplats: www.scensverige.se

Skrivande

Författarcentrum

Författarcentrum erbjuder gratis medlemskap för fristadskonstnärer verksamma som författare. Författaren fyller då i en medlemsansökan och skickar till sitt regionombud.

Författarcentrum är en ideell förening för yrkesverksamma författare med syfte att skapa möten mellan författare och läsare och sprida litteraturen i samhället. De förmedlar och bokar författare för framträdanden på bibliotek, konferenser, litteraturfestivaler och skolor. De driver även läs- och skrivprojekt i olika former, både för barn och vuxna, och arrangerar litterära evenemang, författardagar och olika möten och samtal kring litteratur. Författarcentrum drivs i fyra regioner med stöd av Kulturrådet och flera regionala och kommunala bidragsgivare såsom Region Skåne, Region Västra Götaland och Malmö stad.

Webbplats: www.forfattarcentrum.se

Sveriges författarfond

Sveriges författarfond fördelar bl.a. arbetsstipendier till verksamma författare, bokillustratörer, översättare, kulturjournalister och dramatiker. Författarfonden har inga särskilda stipendier örönmärkta för fristadsförfattare. Däremot är man, så länge som man är bosatt i Sverige, berättigad att söka även om man skriver på andra språk än svenska. Författarfonden har normalt ansökningsperioder två gånger om året, en gång på våren och en gång på hösten. Dramatiker söker dock normalt endast på våren, och kulturjournalister söker normalt endast på hösten. Bedömningen görs i första hand av den sökandes litterära kvaliteter, med särskilt fokus på de senaste årens verksamhet. Författarfonden fördelar inga bidrag för enskilda projekt, utan arbetsstipendierna syftar mer allmänt till att ge mottagare möjlighet att fortsätta bedriva och utveckla sin litterära verksamhet. De vanligaste stipendierna är f.n. på 70 000 kr och är skattefria.

Webbplats: www.svff.se

Svenska PEN

Fristadskonstnärer får gratis medlemskap i Svenska PEN under fristadsperioden. Ansökan sker via webbplatsen eller genom att mejla till kansliet. När styrelsen har godkänt invalet skickas ett officiellt välkomstbrev till konstnären. Medlemskapet innebär att man regelbundet får information om vilka frågor/fall som Svenska PEN arbetar med, inbjudan till medlemsmöten i Stockholm två gånger per år samt inbjudan till evenemang. Som medlem kan man också vända sig till kansliet med frågor som rör kontakter med andra författare eller översättare. Svenska PEN kan dock inte hjälpa till med utgivning, översättning eller bistå ekonomiskt.

Webbplats: www.svenskpen.se

Sveriges Författarförbund

Sveriges Författarförbund erbjuder fristadsförfattare gratis medlemskap under fristadsåren. Medlemskapet innebär att fristadsförfattarna får information om och tillgång till att söka stipendier och residens både i och utanför Sverige, delta i medlemsmöten och kurser, ta del av olika medlemsförmåner. Sveriges Författarförbund har en guide till vad förbundet är, hur det är att vara verksam som författare i Sverige och vilka möjligheter som finns. Guiden finns tillgänglig på engelska, tyska, spanska och farsi.

Webbplats: www.forfattarforbundet.se

Översättarcentrum

Översättarcentrum (ÖC) erbjuder gratis intressemedlemskap för fristadsförfattare verksamma som översättare. Författaren skickar ett mejl till info@oversattarcentrum.se och anmäler intresse. I intressemedlemskapet ingår en prenumeration på tidskriften Med andra ord, inbjudningar till seminarier, medlemskvällar och kurser samt möjlighet att kontakta kansliet för att få svar på frågor kring översättning, arbetsmetoder och branschen generellt.

ÖC är en medlemsorganisation för skön- och facklitterära översättare. ÖC förmedlar översättare främst till förlag, men även organisationer och företag inom kultursektorn. Vidare arrangerar ÖC seminarier, medlemskvällar och kurser. ÖC driver även skolprojektet Världens läsare! och producerar podden Rum för översättning.

Webbplats: www.oversattarcentrum.se

Andra organisationer

Konsten att delta

Konsten att delta är ett ömsesidigt kollegialt projekt som syftar till att underlätta för utlandsfödda konstnärer, nyanlända eller personer som varit i Sverige under en längre tid, att komma in i den svenska kultursektorn. Redan etablerade kulturskapare i Sverige får i sin tur ingångar i internationella och interkulturella nätverk. Genom Konsten att delta skapas möjligheter för kulturskapare och journalister med olika bakgrund att knyta kontakt med varandra, utbyta erfarenheter och skapa nya nätverk. Vi matchar dig med en kollega i ditt närområde och skapar nätverks-träffar för information och erfarenhetsutbyte mellan kollegor, institutioner och aktörer inom kultursektorn. De matchade kollegorna avgör själva hur och när de träffas. Välkommen att bli en del av konsten att delta.

Webbplats: www.konstenattdelta.se

Kulturrådet

Kulturrådet är en myndighet som – genom att främja utveckling av, informera om och ge bidrag till kultur – är med och förverkligar nationell kulturpolitik. Uppdraget utgår från de nationella kulturpolitiska målen som riksdagen har beslutat. Myndigheten sorterar under Kulturdepartementet och handlägger ärenden om statliga bidrag för kulturell verksamhet och andra statliga åtgärder som rör bland annat litteratur, läsfrämjande och bibliotek; bild- och formkonst samt museer; musik, teater, dans och nutida cirkus; Skapande skola och kulturskolan; nationella minoriteters litteratur samt främjande uppdrag så som läsfrämjandelyftet och läsrådet.

Kulturrådet har regeringens uppdrag att verka för att fler städer ska bli fristäder för hotade konstnärer. I uppdraget ingår också att arbeta för att de fristadskonstnärer som finns i Sverige ska bli en del av offentligheten. Det görs genom olika typer av informationsinsatser och genom att ge bidrag till projekt som ger fristadskonstnärer möjlighet att delta i offentliga och konstnärliga sammanhang.

Webbplats: www.kulturradet.se

Scholars at Risk

Scholars at Risk arbetar för att skydda hotade forskare och främja akademisk frihet runt om i världen. SAR gör detta genom att ordna tillfälliga forsknings- och undervisningspositioner vid institutioner i SAR-nätverken samt genom att tillhandahålla rådgivning och remitteringstjänster. I Sverige finns 20 anslutna universitet och högskolor (2022). Dessa kan vara goda kontakter för fristadskonstnärer för exempelvis gästföreläsningar eller kollegial kontakt.

Webbplats: www.scholarsatrisk.org

Ordlista

Ordlista med termer som används i fristadsarbetet och där korrekt översättning är nödvändig för att ge rätt information.

Svenska	Engelska
Asyl	Asylum
Enskild firma	Sole trader
F-skatt	Company tax
Folkbokförd	National registration
Fristad	City of refuge
Personnummer	Social security number
Försäkringskassan	Social insurance office
Försörjningsplan	Support plan
Kommun	Municipality
Kulturnämnd	Cultural committee
Kulturförvaltning	Culture department
Migrationsverket	Migration Agency
Passets giltighetstid	Validity period of the passport
Sekretessmarkering	Confidentiality marking
Skatteverket	Tax office
Skolplikt	Compulsory schooling
Skyddade personuppgifter	Protected identity
Socialförsäkring	Social Insurance
Stipendium	Scholarship
Svenska för invandrare – SFI	Swedish for immigrants
Tidsbegränsat uppehållstillstånd	Time limited residence permit
Upehållstillståndskort – UT	Residency permit card

KONTAKT:

Karin Hansson
Nationell samordnare Sveriges
fristäder – ICORN
018 727 17 96
karin.hansson@uppsala.se

Henriette Zorn
Handläggare Kulturrådet
08 519 264 00
henriette.zorn@kulturradet.se

The background of the page is an abstract pattern of wavy, overlapping lines in shades of blue and red. The lines flow from the top left towards the bottom right, creating a sense of movement and depth. The colors are vibrant and saturated.

Denna handbok riktar sig primärt till fristadskoordinatorer, tjänstepersoner och politiker i kommuner eller regioner som är medlemmar eller är intresserade av att vara fristad inom nätverket International Cities of Refuge Network (ICORN). Handboken ger konkreta råd och information om perioden före, under och efter tiden i fristaden.